

Verlaten

Teamen met Wilco Emons en Bas Hemker

Maar we hebben toetsweek ...

In het werkprogramma van 2020 was dit het project met een directe verwijzing naar de toetscultuur in het voortgezet onderwijs. Misschien dat het daarom belangstelling trok in het onderwijsveld. Het afgelopen jaar ging ‘Cijfers, cijfers, cijfers’ van start met een veldraadpleging onder docenten. Onderzoekers Wilco Emons (Onderwijskundig Onderzoek) en Bas Hemker (Psychometrisch Onderzoek en Dienstverlening) geven een toelichting.

“In dit onderzoek kijken we hoe docenten omgaan met cijfers”, vertelt Wilco. “Waarom wordt er zoveel gewerkt met cijfers? Wat betekent een cijfer voor een leerling, en voor een docent? Hoe bepaalt een docent eigenlijk wat een 6 is, en wat een 8?”.

Volgens Bas is ‘Cijfers, cijfers, cijfers’ een relevant project. De aanleiding ervan lag dichtbij huis: zijn dochter verstouwde een enorme hoeveelheid toetsen en proefwerken. “Ik ben me toen gaan verdiepen in het waarom van al die cijfers.

Want wat doen we er eigenlijk mee? Wat betekenen ze? Hoe vergelijkbaar zijn ze, binnen een school en over scholen heen? In de literatuur stuit je dan al snel op toetscriticasters en een paar grote lijnen. Die gaan van toetsterreur en systeemkritiek, tot een antipathie voor cijfers. Uiteindelijk zijn het meestal de scholen in het voortgezet onderwijs zelf die de verplichte toetsing voor het eindexamen aanvullen met zoveel proefwerken”.

Het waarom van al die cijfers

Uit gesprekken met docenten, maar ook uit berichten in de media, weet Wilco inmiddels dat er scholen zijn waar leerlingen soms wel 180 becijferde proefwerken maken per jaar: “Een dergelijke grote hoeveelheid zet te denken. De vraag is: waarom zoveel? Welke waarde wordt er gehecht aan cijfers? Hoe komen cijfers eigenlijk tot stand? En vooral ook: hoe ervaren docenten zelf de huidige toetspraktijk?”

Het waren precies deze vragen waarover Bas en Wilco met docenten in gesprek gingen. En daaruit komen een aantal trends naar voren. Wilco: “Natuurlijk zit er een beleidsmatige kant aan de hoeveelheid cijfers. Scholen moeten de kwaliteit van hun onderwijs zichtbaar maken en daar maken die cijfers deel van uit. Ook horen we dat docenten proefwerken nodig hebben om leerlingen te motiveren hun huiswerk bij te houden. Cijfers hebben daarnaast een belangrijke functie in de communicatie naar ouders toe. Zelfs leerlingen lijken gefocust op het moeten maken van toetsen. Weet je nog toen er laatst sprake was van bedreigingen op een school? In het nieuws reageerde een leerling enigszins verbijsterd met ‘En we hebben ook nog toetsweek’.”

*“Ergens in het proces zijn we zoveel gaan toetsen.
Maar waarom?”*

Wilco Emons (Onderwijskundig Onderzoek)

Is de ene 8 net zoveel waard als de andere 8?

Eigenlijk wordt er aan al die cijfers te veel waarde toegekend. Wilco: “Cijfers lijken een onbetwistbare weergave van wat iemand kan. Maar tussen vaardigheid en cijfers zitten veel stappen, van het maken van de vragen tot aan de punten-toekenning. En van die punten moet dan nog een cijfer gemaakt worden, wat ook weer op verschillende manieren kan. Hoe bepaalt een docent de grens tussen een 5 en een 6? En is de ene 8 eigenlijk wel vergelijkbaar met de andere?”

Bas vult aan: “Het is uiteindelijk de docent die samen met collega’s een inhoudelijke afweging moet maken. Je ziet dat scholen daarmee worstelen. Docenten doen hun uiterste best, vanuit de beste intenties. Maar we horen terug, dat er over toetsen weinig overleg is en dat een schoolvisie vaak ontbreekt. Docenten van de ene vaksectie lijken soms niet te weten wat de andere vaksectie doet, en ook binnen vaksecties is er niet altijd afstemming. De veronderstelde objectiviteit van cijfers is daardoor behoorlijk subjectief.”

Wat docenten nodig hebben

Via ‘Cijfers, cijfers, cijfers’ gaat Stichting Cito op zoek naar aansprekende en helpende praktijkvoorbeelden. Wilco: “We kijken zowel naar de toetsing in de onder- als bovenbouw, maar leggen extra focus op het voor-eindexamenjaar.”

Bas: “Cijfers zijn een topinstrument als je ze goed gebruikt. Wij willen in beeld krijgen waar docenten zelf het gevoel hebben dat ze wat missen. Waar ze ondersteuning bij nodig hebben. Bij het zetten van een cesuur bijvoorbeeld, of het bepalen van de normering. Op die punten komen we dan met portretten van best practices die docenten kunnen ondersteunen bij hun werk.”

In hun project hebben Wilco en Bas de eerste veldraadpleging onder docenten afgerond. Die moet – naast eigen literatuuronderzoek – leiden tot een uitgekende enquête om grootschalig informatie op te halen uit het onderwijs. Samen met SLO werden de docenten voor de eerste veldgesprekken benaderd. Bas: “Docenten denken graag kritisch met ons mee. Of ze nu pro- of anti-toetsen zijn.”

Tool om direct te gebruiken

Ondertussen werken Wilco en Bas aan een whitepaper over cijfers: de betekenis, de historische achtergronden en de huidige context van cijfers en toetsing komen aan bod. Ook is er een whitepaper geschreven waarin op verschillende manieren wordt uitgelegd hoe je toetsen kunt becijferen. Daarbij hoort een webapplicatie die docenten direct kunnen gebruiken. “De tool helpt je de cesuur te bepalen en scores om te zetten naar cijfers. Als docent kun je kiezen welke werkwijze je wilt gebruiken. De uitleg staat dan weer in het whitepaper”, aldus Wilco.

En corona? Had dat nog invloed? Bas: “Onze ambities voor het onderzoek lagen wat verder, ja. Maar soms lopen dingen zoals ze lopen.” Wilco: “Door corona is ons onderzoek inhoudelijk ook anders geworden. Want hoe toets je als je je leerlingen niet bij elkaar in een klaslokaal hebt? Dat is een vraag die we van tevoren niet hadden bedacht, maar waar we in de vragenlijst nu wel op ingaan. En natuurlijk gebruiken we de docentervaringen in coronatijd om boven tafel te krijgen of ze het toetsen nu sowieso anders gaan inrichten en aanpakken”. ■